

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2024 m. balandžio 25 d.
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Moterys visuomeniniame gyvenime – <i>Politiniai debatai</i>

Rengiantis 2024 m. gegužės 7 d. EPSCO tarybos posėdyje vyksiantiems politiniams debatams pirmiau nurodyta tema, delegacijoms priede pateikiamas pirmininkaujančios valstybės narės parengtas orientacinis pranešimas.

Moterys visuomeniniame gyvenime

Politiniai debatai

Moterų atstovavimo priimant sprendimus gerinimas

Lyčių lygybė yra viena iš žmogaus teisių ir vienas iš pagrindinių ES principų, įtvirtintų Sutartyse ir Pagrindinių teisių chartijoje. Tikslas – sukurti lygybės sąjungą, kurioje moterys ir vyrai, mergaitės ir berniukai, atsižvelgiant į jų įvairovę, galėtų laisvai eiti pasirinktu gyvenimo keliu, turėtų vienodas galimybes klestėti ir galėtų lygiomis teisėmis dalyvauti mūsų Europos visuomenėje ir atlikti vadovaujamą vaidmenį.

Prisiėmusi tvirtesnį politinį įsipareigojimą šioje srityje Europos Komisija rodo pavyzdį – sukurta pirmoji lyčių lygybės principu grindžiama Komisijos narių kolegija ir paskirtas pirmasis už lygybę atsakingas Komisijos narys. Per dabartinę kadenciją visos ES institucijos padarė didelę pažangą įgyvendindamos teisėkūros iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti lyčių lygybę visais aspektais. Būtina, kad demokratiniuose procesuose ir politinių partijų struktūrose būtų imamasi tolesnių veiksmų dėl šios pažangos, būtų užtikrinamas įtraukumas ir atspindima Europos visuomenės įvairovė.

Tačiau, nepaisant ilgą laiką dedamų pastangų ir nenuginčijamos pažangos, moterims vis dar nepakankamai atstovaujama daugeliu politinių sprendimų priėmimo lygmenų ir kitose visuomeninio gyvenimo srityse, visų pirma ministrų ir kitose vykdomosiose pareigose. Remiantis Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) pateiktais Europos Sąjungos duomenimis, vidutiniškai 39,5 % Europos Parlamento narių ir 32,8 % ES valstybių narių nacionalinių parlamentų narių yra moterys, o duomenys skirtingose šalyse smarkiai skiriasi. Vidutiniškai tik 32,9 % vyresniųjų ministrų ir tik 35,7 % regioninių asamblėjų narių yra moterys. Visiška lygybė arba lyčių pusiausvyra politinio atstovavimo srityje egzistuoja tik keliose ES valstybėse narėse.

Be to, duomenys teikia daug mažiau vilčių konkrečiai vertinant lyčių pusiausvyrą parlamentuose ir vietos bei regionų tarybose, kiek tai susiję su pirmininkų, parlamentinių organų pirmininkų arba pagrindinėmis pareigomis, į kurias nerenkama. Vis dar egzistuoja lyčių segregacija, kiek tai susiję su ministrų portfeliais ir naryste parlamentiniuose organuose, kuriuose paprastai dominuoja vyrai (gynyba, finansai), ir tuose, kuriuose didesnę dalį sudaro moterys (socialinė politika, švietimas), glaudžiai susijusiuose su poveikiu teisėkūrai ir biudžetui, o tai yra naudinga politikai, kurioje didžiąją dalį darbo vietų užima vyrai.

Žvelgiant iš sąveikinės perspektyvos, duomenys apie etninėms mažumoms priklausančių moterų, LGBTQIA+ asmenų ar moterų su negalia dalyvavimą yra neišsamūs, tačiau jų proporcija yra labai maža, o tai rodo ribotą atstovavimą mažumų grupėms ir jų perspektyvoms.

Kliūtys lygiateisiam moterų atstovavimui politinėse ir vykdomosiose pareigose

Moterys politinių sprendimų priėmimo procese susiduria su kliūtimis, kurios būdingos skirtingoms kultūrinėms, ekonominėms ir politinėms aplinkybėms ir rinkimų sistemoms.

Pirma, esama **gerai žinomų senų kliūčių, kurios ir toliau trukdo moterims eiti su politinių sprendimų priėmimu susijusias pareigas arba atgraso nuo jų**, pavyzdžiui:

- bendroje kultūroje įsitvirtinę lyčių stereotipai ir šališkumas lyčių atžvilgiu ir toliau daro neigiamą poveikį moterims. Berniukų ir mergaičių auklėjimas ir neigiami su moterimis ir vyrais susiję stereotipai, be kita ko, žiniasklaidoje, dar labiau mažina moterų susidomėjimą ir riboja karjeros siekius eiti įtakingas pareigas jų karjeros metu;
- vyrų dominuojama politinė kultūra partijose ir politinėse institucijose. Tai, kaip organizuojama politinių partijų, kaip prieigos prie politinių pareigų valdytojų, veikla, pavyzdžiui, kiek tai susiję su įdarbinimo, priėmimo ir atrankos procedūromis, daro neigiamą poveikį moterų galimybėms eiti vadovaujamas pareigas;
- priežiūros ir profesinio bei asmeninio gyvenimo pusiausvyros problema. Daug moterų lyderių susiduria su didžiuliu darbo krūviu ir laiko poreikiu, o atsakomybė už namų ruošos darbus ir vaikų bei vyresnio amžiaus asmenų priežiūrą vis dar paskirstyta nevienodai;

- nevienodas pagrindinių išteklių, pavyzdžiui, laiko, finansinių išteklių ir politinių tinklų, paskirstymas;
- pačios politinės sistemos gali tapti galima institucine kliūtimi. Daugumos sistemos yra mažiau veiksmingos skatinant moterų kandidačių išrinkimą nei politinės sistemos, kurios grindžiamos tik proporciniu atstovavimu arba apima proporcinio atstovavimo elementą;
- moterų politikų ir lyderių nušvietimas žiniasklaidoje vis dar yra šališkas lyčių atžvilgiu – moterims politikėms skiriama gerokai mažiau dėmesio (17 % mažiau nei vyrams), o nušvietimas dažnai atspindi lyčių stereotipus (Van der Pas & Aldering 2020 m.);
- dėl pirmiau minėtų kliūčių trūksta sektinų moterų pavyzdžių.

Antra, **atsirado naujų, sudėtingų kliūčių, trukdančių moterims likti su politinių sprendimų priėmimu susijusiose pareigose arba priverčiančių šias pareigas palikti anksčiau laiko**, visų pirma:

- smurtas prieš moteris politikas, taip pat prieš kitas vadovaujamas pareigas einančias moteris ir priekabiavimas prie jų daro atgrasomąjį poveikį visoms moterims, kurios svarsto galimybę siekti karjeros visuomeniniame gyvenime. Daug moterų politikų ir lyderių pasitraukia iki savo kadencijos pabaigos arba ilgai neužsibūna valdžioje;
- užgauliojimo ir smurto, neproporcingai nukreipto prieš moteris politikoje ir visuomeniniame gyvenime vien dėl to, kad jos yra moterys, lygis kelia vis didesnę susirūpinimą. Nors vyrai visų pirma patiria bendresnio pobūdžio ir politinį užgauliojimą, moterys politikės patiria užgauliojimą dėl savo lytinės tapatybės, o etninėms mažumoms priklausančios moterys politikės patiria daugiausiai užgauliojimo;
- dar vienas susirūpinimą keliantis klausimas – dabartinių ir buvusių moterų politikų, kurios prasidėjus judėjimui #MeToo prabilo apie savo asmeninę seksualinio priekabiavimo patirtį, liudijimai. Vis dar trūksta vidaus apsaugos priemonių nuo seksizmo, priekabiavimo ir seksualinio priekabiavimo, taip pat veiksmingo ataskaitų teikimo ir atskaitomybės partijose ir parlamentuose. Moterys kandidatės ir parlamento narės taip pat praneša apie paramos ir tarppartinio solidarumo trūkumą tais atvejais, kai jos patiria prievartą;

- Tyrimai rodo, kad moterys politikės yra užpuolamos tris kartus dažniau nei vyrai, ypač internete (Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023 m.). Smurtas prieš moteris, einančias su sprendimų priėmimu susijusias pareigas, yra plačiai paplitęs ir vis labiau persikelia į virtualųjį pasaulį, įskaitant naujas formas, pvz., be jų sutikimo kompiuteriu sugeneruotus jų nuogų vaizdus ir vaizdo įrašus (sintetinės vaizdo sankaitos intymius vaizdus, nepageidaujamų seksualinių vaizdų siuntimą internetu) arba persekiojimą kibernetinėje erdvėje. Vis dėlto, nors kibernetinis smurtas jau yra itin bauginantis ir traumuojantis, jis taip pat gali pastūmėti link smurto realiame gyvenime, o kraštutiniais atvejais – pavyzdžiui, parlamento narės Jo Cox nužudymo Jungtinėje Karalystėje atveju – gali lemti moterų žudymą dėl lyties. Taip pat neproporcingai dažnai taikomasi į LGBTQIA+ ir mažumoms priklausančius kandidatus.

Lyčių lygybės skatinimo politinėse pareigose mechanizmai

Nepakankamas moterų atstovavimas priimant sprendimus yra daugialypis klausimas. Priemonės, kurių reikia imtis, yra susijusios ne tik su rinkimų sistema ar politinėmis partijomis, bet yra platesnės apimties ir apima profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros politiką ir politiką, kuria siekiama kovoti su smurtu dėl lyties, remti vienodesnį priežiūros ir namų ūkio pareigų paskirstymą ir įveikti lyčių stereotipus. Tyrimai taip pat rodo, kad siekiant padidinti ir užtikrinti moterų dalyvavimą valdžioje ir visapusiškai išnaudoti jų talentą, reikia sukurti įtraukią aplinką visiems, įskaitant nepalankioje padėtyje esančioms grupėms priklausančias moteris. Kaip primenama Komisijos 2020–2025 m. lyčių lygybės strategijoje, moterys yra nevienalytė grupė ir gali susidurti su sąveikine diskriminacija dėl kelių savybių¹. Pavyzdžiui, moterys su negalia dažnai susiduria su sunkumais naudodamosi savo teisėmis, įskaitant dalyvavimą rinkimuose ir dalyvavimą politiniuose ir sprendimų priėmimo procesuose.

¹ Remiantis SESV 10 straipsniu, „[n]ustatydama ir įgyvendindama savo politikos kryptis ir veiksmus, Sąjunga siekia kovoti su bet kokia diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos“.

Lyčių lygybės strategijoje taip pat primenama, kad lygios dalyvavimo galimybės yra itin svarbios atstovaujamajai demokratijai visais lygmenimis. Bendradarbiaudama su Europos Parlamentu ir nacionaliniais parlamentais, valstybėmis narėmis ir pilietine visuomene Komisija įsipareigojo skatinti moteris dalyvauti 2024 m. Europos Parlamento rinkimuose kaip rinkėjas ir kaip kandidatės, be kita ko, skatindama ir finansuodama geriausios praktikos taikymą. Komisija taip pat prisiėmė konkrečius įsipareigojimus dėl vyresniųjų pareigų savo administracijoje ir įsipareigojimus padėti valstybėms narėms kurti ir įgyvendinti veiksmingesnes strategijas, kuriomis siekiama padidinti su sprendimų priėmimu susijusias pareigas einančių moterų skaičių.

Kalbant apie platesnį klausimą, kaip užtikrinti įtraukesnę darbo aplinką, lanksčios darbo sąlygos tėvams ir prižiūrintiesiems asmenims numatytos Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros direktyvoje 2019/1158, taip pat Direktyvoje 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo, kurioje numatyta didesnė apsauga nuo diskriminacijos dėl lyties.

2023 m. Komisijos rekomendacijoje dėl įtraukių ir atsparių rinkimų procesų pateikiamos rekomendacijos dėl lyčių lygybės ir nustatytos kelios atitinkamos valstybėms narėms skirtos priemonės.

Neseniai priimtu Skaitmeninių paslaugų aktu ir būsima Direktyva dėl smurto prieš moteris siekiama geriau apsaugoti naudotojus apsaugant pagrindines teises internete, sukuriant veiksmingą interneto platformų skaidrumo ir atskaitomybės sistemą ir užtikrinant bendrą vienodą sistemą visoje ES. Juo, *inter alia*, didelės interneto platformos įpareigojamos imtis veiksmingų rizikos mažinimo priemonių, kad būtų pašalinta sisteminė rizika, be kita ko, susijusi su neteisėta neapykantos kalba ar kibernetiniu smurtu prieš moteris. Vadinamąja Kovos su SLAPP direktyva siekiama geriau apsaugoti politikus, žurnalistus, aktyvistus ir kitus asmenis nuo nepagrįstų ir piktnaudžiaujamojo pobūdžio teisinių veiksmų, kuriais siekiama nutildyti viešojo intereso labai dirbančius asmenis, grėsmės.

Neseniai pasiekus susitarimą dėl Direktyvos dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje, valstybės narės turės įdiegti naujas kovos su smurtu ir neapykantos kalba prieš moteris realiaame gyvenime ir internete priemones, o interneto platformos atliks svarbų vaidmenį.

Kitais metais bus minimos 1995 m. Pekino deklaracijos ir Moterų, vystymosi ir taikos veiksmų platformos (Pekino veiksmų platformos) 30-osios metinės. Pekino veiksmų platformoje primenama, kad lygybė priimant sprendimus yra labai svarbi moterų įgalėjimui. Be to, Konvencijoje dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW konvencija) nustatyta teisė dalyvauti visuomeniniame ir politiniame gyvenime, įpareigojant imtis visų tinkamų priemonių, kad būtų panaikinta moterų diskriminacija politiniame ir visuomeniniame gyvenime ir užtikrinama, kad moterys turėtų teisę, tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir vyrai, balsuoti ir kandidatuoti rinkimuose, dalyvauti viešuosiuose reikaluose, eiti viešąsias pareigas bei dalyvauti atitinkamoje pilietinės visuomenės veikloje.

Šie debatai suteiks galimybę aptarti mechanizmus ir priemones, kurių reikia lyčių lygybei priimant sprendimus ES ir nacionaliniu lygmenimis skatinti. Tai galėtų apimti nacionalinio lygmens institucines ir struktūrines priemones, pavyzdžiui, rinkimų sistemų reformas, privalomas ar savanoriškas partijų kvotas, lyčių pusiausvyrą rinkimų valdymo organų valdybose, viešojo finansavimo skyrimo politinėms partijoms susiejimą su lyčių lygybe, naują darbo struktūrų apibrėžimą ir lyčių aspekto integravimo skatinimą, įskaitant geresnį duomenų rinkimą, o taip pat mokymą, mentorystę, finansavimą ir kitokią paramą moterims kandidatėms, ypač jaunoms moterims ir moterims iš nepakankamai atstovaujamų mažumų grupių. Atsižvelgiant į seksizmą, priekabiavimą ir smurtą, su kuriais ypač susiduria moterys politikės, reikėtų atkreipti dėmesį į kovos su lyčių stereotipais, neapykantos kalba ir priekabiavimu realiame gyvenime ir internete priemones.

Artėjančių Europos Parlamento rinkimų kontekste ir siekdama padidinti lyčių lygybės politikos matomumą Taryboje, pirmininkaujanti Belgija siūlo šią temą aptarti ir keistis patirtimi bei geriausia praktika, kad moterims visuomeniniame gyvenime būtų užtikrinta saugi aplinka ir vienodos sąlygos.

Šiomis aplinkybėmis ministrams politiniuose debatuose siūloma aptarti šiuos klausimus:

- 1. Kokias nacionalinio lygmens strategijas ir mechanizmus jūsų šalis parengė siekdama padidinti moterų atstovavimą priimant sprendimus ir skatinti lyčių lygybę vadovaujamose pareigose?*
- 2. Kokių iniciatyvų galima imtis ES lygmeniu, kad būtų pasiektas pirmiau minėtas tikslas?*